

1 Οκτωβρίου 2023

Άγνωστος βυζαντινός ναός και νεκροταφείο βρέθηκαν στη Θεσσαλονίκη

[Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός / Ιστορία, Αρχαιολογία, Παλαιογραφία, Στρατιωτικά & Εθνικά θέματα](#)

Λίγα μέτρα από την κεντρική «πορτάρα» - Τα ευρήματα αποκαλύπτουν τη χρονολόγησή τους

Λίγα μέτρα από την κεντρική «πορτάρα» της Θεσσαλονίκης, πολύ κοντά στα τείχη της Ακρόπολης, ένας απολύτως άγνωστος ναός της Παλαιολόγειας περιόδου και ένα πυκνό νεκροταφείο της ίδιας εποχής, βρέθηκαν σε σωστική ανασκαφή οικοπέδου. Η ανακοίνωση για το μοναδικό και εξαιρετικά σπάνιο αυτό εύρημα, που συμπληρώνει την ιστορία της πόλης, έγινε σε συνέδριο με τη συμμετοχή Ελλήνων Βυζαντινολόγων, που είναι σε εξέλιξη στην Κομοτηνή.

Στην ανακοίνωση που αφορά στην Ακρόπολη της Θεσσαλονίκης, προχώρησαν η Επιστημονικά Υπεύθυνη Αρχαιολόγος Αικατερίνη Κούσουλα και οι Αρχαιολόγοι Αναστασία Λίνδα και Χαρίλαος Γουΐδης. Σύμφωνα με αυτήν, αποκαλύφθηκε το μεγαλύτερο μέρος του ανατολικού τμήματος ιερού ναού, τοιχογραφίες, ένα νεκροταφείο με περίπου 60 ταφές και κτερίσματα, όπως και πολλά νομίσματα που βοηθούν στη χρονολόγηση του ναού.

Παλαιολόγειος ναός στην Ακρόπολη Θεσσαλονίκης

Ο τοίχος της κόγχης του ιερού Βήματος, που σώθηκε σε ικανό ύψος, εξωτερικά είναι πολύπλευρος, φτιαγμένος από λίθους και πλίνθους, πολλές από τις οποίες είναι ενσφράγιστες με σταυρούς. Εσωτερικά η πολυγωνική κόγχη σε δεύτερη φάση επαναδιαμορφώθηκε σε καμπύλο τοίχο.

Τόσο στην επιφάνεια του καμπύλου τοίχου όσο και στην κόγχη της Πρόθεσης,

αποκαλύφθηκε σε καλή κατάσταση, τμήμα του εικονογραφικού διακόσμου. Μάλιστα, από την εικονογράφηση διατηρήθηκε το κάτω τμήμα της παράστασης της Άκρας Ταπείνωσης του Χριστού, όπου διακρίνονται τα δάχτυλα των σταυρωμένων χεριών του Κυρίου όπως και τμήμα από τους πήχεις και το σώμα του.

Από την εικονογράφηση της αψίδας του ιερού, διατηρήθηκε αποσπασματικά η παράσταση του Μελισμού, στην οποία παριστάνονται ιεράρχες με περίτεχνα λειτουργικά άμφια και άγγελοι με πλούσια ενδύματα στην ιδιαίτερη και μεστή θεολογικών εννοιών σκηνή του Μελισμού.

Πολλά σπαράγματα πολυτελών τοιχογραφιών από τον χώρο του ιερού, βρέθηκαν μέσα στο στρώμα καταστροφής της κόγχης και παρατηρείται ότι αρκετά από αυτά φέρουν επίστρωση φύλλου χρυσού, κάτι που δείχνει την υψηλή καλλιτεχνική τους αξία. Από τα σπαράγματα αυτά κατέστη δυνατόν να ανασυσταθεί εν μέρει η εικόνα της Θεοτόκου Πλατυτέρας -ένα αριστουργηματικό έργο της δεύτερης δεκαετίας του 14ου αιώνα, που αναμφίβολα κοσμούσε την ανώτερη ζώνη τοιχογράφησης της κόγχης.

Σε πολύ μικρή απόσταση από τον αγιογραφημένο τοίχο της κόγχης, αποκαλύφθηκε και η ίδια η κτιστή, κυβική Αγία Τράπεζα.

Νεκροταφείο Παλαιολόγειας περιόδου με δεκάδες ταφές και κτερίσματα

Απλές στη μορφή, αλλά επιμελημένες ταφές των κατοίκων της βυζαντινής ακρόπολης, συμπληρώνουν τα μοναδικά ευρήματα της σημερινής οδού Στεργίου Πολυδώρου. Το πυκνό αυτό κοιμητήριο παρέχει ιδιαίτερα πολύτιμες πληροφορίες, όχι μόνο γιατί συμπληρώνει την εικόνα του ναού στον οποίο ανήκει, αλλά και γιατί μέχρι στιγμής δεν είναι γνωστό αντίστοιχης έκτασης εύρημα στο εσωτερικό της Ακρόπολης.

Στον χώρο της ανασκαφής ερευνήθηκαν οι ταφές σε επάλληλες στρώσεις. Πρόκειται για ταφές βρεφικές, παιδικές και ενηλίκων. Την ταφή μπορεί να συνοδεύουν σιδερένιοι ήλοι, όστρεα, άνθρακες, μολύβδινα ελάσματα, χαρώνιοι οβολοί, ενώ από τα στοιχεία ένδυσης και στολισμού των νεκρών, βρέθηκαν χάλκινα ενώτια, δαχτυλίδια, απλά χάλκινα κουμπιά και άλλα με διακόσμηση και επιχρύσωση, αποδεικνύοντας ότι οι ταφές πραγματοποιούνταν με τα κοσμικά ενδύματα των νεκρών και μάλιστα τα καλύτερα που διέθεταν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν δύο ταφές ιδιαίτερα μεγάλωσμων ανδρών, των οποίων το ύψος αγγίζει τα δύο μέτρα και η ταφή επίτοκης γυναίκας, που στη θέση της λεκάνης βρέθηκαν οστάρια και κρανίο εμβρύου σε θέση τοκετού.

Τα ευρήματα αποκαλύπτουν τη χρονολόγησή τους

Με βάση τη συνολική ανασκαφική εικόνα αλλά και τη νομισματική μαρτυρία από κλειστά σύνολα των ταφών και του κτηρίου που περιλάμβαναν Λατινικές απομιμήσεις και κοπές Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγου (1261-1281), μπορεί να διατυπωθεί ότι κοιμητήριο και ο ναός με πολυγωνική κόγχη ιδρύθηκαν περί τα μέσα του 13ου αι.

Το αρχικό αυτό κτίσμα όμως, καταστράφηκε και γνώρισε και δεύτερη κατασκευαστική φάση στις αρχές του 14ου αιώνα, όπως συνάγεται από τα ανασκαφικά δεδομένα, το αγιογραφικό διάκοσμο, τις νομισματικές μαρτυρίες.

Ωστόσο κι αυτός ο ναός στη δεύτερη φάση του, επίσης δεν είχε ιδιαίτερα μακρά ζωή, αφού νομίσματα και κεραμική αποκαλύπτουν την ριζική καταστροφή και κατάχωση περί τις αρχές του 15ου αιώνα, στους ταραγμένους χρόνους που Βυζαντινοί Δεσπότες και Οθωμανοί Σουλτάνοι καταλάμβαναν διαδοχικά την Θεσσαλονίκη μέχρι την οριστική άλωση της από τους τελευταίους.

Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ, typosthes.gr